

Lectio magistralis: Voluntariatul și unicitatea naturii din România¹

Magnifice Rector, stimate domnule Președinte al Senatului, stimați membri ai Prezidiului, stimați Decani, stimați membri ai Senatului, dragi colegi, dragi studenți, doamnelor și domnilor.

Aș dori să vă mulțumesc pentru înalta onoare de a mă considera membru deplin al uneia dintre cele mai dinamice universități din România, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, prin conferirea titlului de Doctor Honoris Causa.

Sunt onorat și mândru să fac parte din această universitate unde cercetarea este la rang de cinste, dovada fiind numărul mare de brevete și invenții realizate la această universitate.

O universitate care se afirmă cu 11 facultăți și 20 de reviste, inclusiv o revistă a Școlii doctorale, nu poate fi decât una a științei și culturii, în care dascălii au înțeles esența învățământului universitar, asigurată prin libertatea gândirii.

Strânsa colaborare cu Universitatea Dumneavoastră, în mod special cu Facultatea de Silvicultură, este de mult puternic ancorată în inima și sufletul meu. De fiecare dată vin cu drag la Suceava, unde întâlnesc prieteni dragi și buni colegi.

Evenimentul de azi, sentimentele și gândirea noastră sunt, din păcate, umbrite de atrocitățile războiului din Ucraina. Oricât de dăruți am fi unui anumit domeniu, unei pasiuni, unei credințe, viața ne-a fost schimbată, uneori chiar dezorganizată de războiul din țara vecină.

¹ Alocuțiunea prof. dr. László Rákósy cu prilejul acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava din data de 31.03.2022

Spun aceste lucruri, pentru că am sentimentul că în aceste zile, orice subiect aș aborda, acesta ar fi umbrit, surclasat de tragicele evenimente din Ucraina.

Am ales totuși un subiect care, în parte, are legătură și cu evenimentele din Ucraina și mai ales de la granița cu această țară – **voluntariatul**.

În ultimii ani am analizat voluntariatul din România din prisma participăției populației la acțiunile pentru natură și mediu. Iar concluzia a fost, că practic, nu avem încă așa ceva, sau cel mult într-o formă incipientă, comparativ cu țările din centrul și vestul Europei. Am căutat bineînțeles și explicații, cauzalități sau scuze pentru a explica pentru mine, pentru noi dar

mai ales vizitatorilor străini, anumite aspecte de neînțeles pentru aceștia.

Prima cauză – nivelul de trai. Dacă comparăm salariul mediu din România cu cel al țărilor cu ”apetit” pentru voluntariat, vedem o diferență mult prea mare. Nivelul salariului mediu se reflectă și în structura societății. Pătura de mijloc, acel procent al populației, mulțumit cu nivelul său de viață, care conferă stabilitate și din cadrul căruia izvorăște voluntariatul, la noi nu ajunge la 3% iar în țările cu care ne comparăm tindem către, sau depășește 50%.

Pentru voluntariat este nevoie, pe lângă un nivel mulțumitor de viață, de educație și cultură, de un ambient național potrivit.

Am încercat de multe ori acțiuni care să implice voluntari pentru ameliorarea unor probleme din natură. Am solicitat ajutorul voluntarilor pentru cositul unor arii protejate în care cositul tradițional era și este elementul cheie pentru menținerea biodiversității, nu am găsit. Am apelat la voluntari pentru îndepărtarea tufelor care invadează ariile protejate și elimină astfel flora și fauna caracteristică, nu am avut succes în țară. Dar la fiecare astfel de apel au răspuns voluntari din Marea Britanie, Germania, Elveția, Austria. Ei au venit să taie tufele de la Fânațele Clujului sau alte arii protejate de importanță națională și internațională. Exemplele ar putea continua.

De unde concluzia mea că nu avem o societate pregătită și aptă pentru voluntariat.

Și totuși, evenimentele tragice din Ucraina, suferința vecinilor noștri, au mobilizat un val de voluntari și oameni dispuși să ajute cum nu am crezut că poate exista în România.

Ca om de știință încerc să înțeleg de ce? De ce când natura plânge și suspină, rănită de semenii noștri, nu ne putem mobiliza să schimbăm situația sau cel puțin să o ameliorăm pe ici pe colo? Empatia față de Natură nu face parte din trăirile noastre, din cultura și educația noastră. Ancestral am avut-o cu siguranță, dar am pierdut-o prin educația antinaturală și ignoranță. Empatia umană, deși estompată în viața cotidiană și-a menținut rădăcinile ancestrale, instinctive. Relația dintre om și om este cu

siguranță mai puternică, mult mai puternică decât relația om-natură. Ajutorul dat omului este imediat, recunoștința omului ajutat este imediată și ea înaripează mintea și sufletul celui care ajută dar și ale celui ajutat. Ajutorul dat naturii se reîntoarce în timp, foarte probabil generațiilor viitoare, de unde, lipsa trăirilor imediate de mulțumire (automulțumire). Empatia umană s-a manifestat de fiecare dată când semenii noștri au suferit, fie că a fost vorba de cataclisme naturale, de război, de pandemii, solidaritatea umană s-a manifestat, oamenii au ajutat, pe oameni. Exemplul tragediei umane din Ucraina este cu siguranță cel mai proaspăt și cel mai elocvent.

Educația și modelele de viață din ultimii 50 de ani, dacă nu chiar mai mult, converg spre obsesia interesului material, slăbind, umbrind, interesul instinctiv, ancestral pentru natură. Omul nu este stăpânul naturii, ci un element izvorât din natură și poate exista numai ca un component al structurilor și energiilor naturii. Sau cel puțin așa credem noi, acum.

Ne punem deseori întrebarea: care este menirea noastră, datoria noastră, ca indivizi, ca oameni?

Vasile Pârvan în scrierea sa ”Datoria vieții noastre” (1919) surprinde prin acuratețea analizei făcute acestei teme, cugetările sale fiind actuale și azi.

Ce ne împinge spre schimbare, spre nou? De multe ori curiozitatea, dar și nemulțumirea, revolta, sau nesupunerea la dogme, generează originalitate, iar originalitatea duce la schimbare. Pentru ca originalitatea rezultată din cercetare și deseori din nemulțumire să se manifeste, este nevoie de libertate. De cele mai multe ori libertatea în gândire este încorsetată de societate, de colectivitate, de educație.

Se pare că Universitatea „Ștefan Cel Mare” din Suceava a reușit să nu înăbușe sclipirea, curiozitatea, uneori cu nuanțe de obrăznicie isteată, dând frâu liber inovației și diversității personalității umane.

Unii ne-am săturat de mult de educația care nivelează spiritual minti pentru o mai ușoară supraveghere și direcționare, ne-am săturat de

numeroasele emisiuni ale mass-mediei care creează banalitatea cotidiană, în care toți știu mai bine decât specialiștii ce și cum trebuie procedat pentru a rezolva problema (orice problemă!).

Prin adoptarea unilaterală a sloganului ”timpul înseamnă bani”, lumea civilizată și-a păstrat un singur ideal, uitând, mai ales de natură și complexitatea acesteia.

Și totuși în țările cu nivel de trai ridicat, o bună parte a păturii de mijloc se agață de o nouă ideologie – ideologia timpului liber, exprimată prin voluntariat. Această idee contravine goanei după înavuțire și dorinței de înfrumusețare a vieții prin lux, confort și accesibilitate la valorile culturale sau naturale universale.

În numeroase țări din centrul și vestul Europei dar și în America de Nord, Australia sau Asia, numărul voluntarilor pentru natură și mediu a crescut simțitor în ultimii 25 de ani. Astfel numărul voluntarilor din Marea Britanie care monitorizează păsările trece de 3 milioane, iar cei care monitorizează fluturii de zi se apropie de 500000. În România doar două persoane monitorizează fluturii diurni!

Făcând o comparație între produsul intern brut (PIB) al țărilor cu disponibilitate mare pentru voluntari și cel din țările cu număr mic de voluntari vom găsi una din cauzele acestei diferențe. Investiția de timp și bani în Natură nu aduce nici profit imediat, nici putere sau influență politică, nici faimă, dar este esențială și vitală pentru viața pe această planetă.

Dar cine să înfăptuiască schimbarea? Începutul pleacă mereu de la o mână de oameni responsabili, băntuiți de spiritul naturii. O mână de oameni care înțeleg ceea ce majoritatea nu poate încă înțelege sau intui.

Mijloacele și metodele noastre sunt simple, de la exemplul personal, la discursul public sau academic, de la monografia savantă la articolul pe popularizare din presa locală, sau discursul mobilizator din căminul cultural al comunei pe care o îndrăgim. La aceste activități se adaugă o continuă selecție de tineri sau mai puțin tineri, treziți din amorțeala neimplicării, nemulțumiți dar și dornici să schimbe ceva din

ceea ce nu le place. Și multe nu ne plac, de la gunoaietele aruncate pe marginea șoselelor sau în apele pâraielor și râurilor țării, la poluarea aerului și solului, decimarea pădurilor, incendierile voite a vegetației uscate, poluarea politică, ignoranța în general.

Pentru asta, trebuie să renunțăm la uniformizarea tinerilor, la purificarea lor prin combaterea individualității și creativității. Avem datoria să trezim mândria și conștiința individuală, incluzând Natura în reperatele mândriei naționale.

Natura unică din România ne oferă multe reperate pentru o identitate națională. Dar nimeni nu vorbește și nu încearcă să trezească mândria națională prin unicitatea naturii din România.

De ce străinii vin și cad în genunchi în fața speciilor endemice, în fața peisajelor unice, în fața habitatelor unice, în fața autenticului din România, iar ai noștri distrug prin suprapășunat, îndiguiri, incendieri, defrișări sau plantații neavenite, în general prin ignoranță, unicatele mondiale din România. De ce nu știm să apreciem și valorificăm elementele din natură care conferă unicitate și identitate naturii din România, României? De ce nu identificăm sentimentul de mândrie națională cu elementele unice din natură? Pentru că nu ne învață nimeni.

Suntem mândri și ne exprimăm mândria națională și admirația cu privire la campionii sportivi care aduc medalii sau cupe. Dar medaliile și cupele trec de la un individ la altul, de la o echipă la alta. O clădire emblematică, unicat național, poate fi refăcută. O operă de artă poate fi restaurată. Eliminarea prin ignoranță a unei specii endemice înseamnă pierderea ei iremediabilă. Pierderea ultimelor suprafețe de păduri virgine din Carpați nu poate fi refăcută prin plantare de arbori, cum nici ultimele cursuri naturale de ape curgătoare nu pot fi renaturate, sau poate pot, dar ar fi precum copia unui Rembrandt sau Michelangelo. Iar răspunsul majorității, este deocamdată ... și ce dacă?

Universitățile deschise, inovative, cu grad ridicat de încredere, pot aduce schimbarea. Treziți ancestralul pozitiv din spiritul tinerii

lor noștri, acolo se află legătura organică cu natura. Universitatea „Ștefan Cel Mare” din Suceava poate face acest pas, treziți interesul, alungați ignoranța.

Vă invit să mușcați cât mai des și cât mai adânc din fructul interzis, care crește în pomul Cunoașterii.

În ceea ce mă privește, mă voi strădui să merit și să cinstesc această înaltă distincție.

Va mulțumesc pentru că răsplățiți și onorați azi, modestele mele contribuții cu o recunoaștere atât de înaltă.

Suceava, 31 martie 2022

László RÁKOSY

Abstract. Lectio magistralis: Volunteerism and the uniqueness of nature in Romania

Today's event, our feelings and thinking are unfortunately overshadowed and disturbed by the atrocities of the war in Ukraine. Any topic I choose would be overshadowed by the tragic events in Ukraine. I chose volunteering because it is related to the events in Ukraine and the uniqueness of nature, because this subject hurts and revolts me.

The participation of the population in voluntary actions concerning nature is so far weak and isolated in Romania. The main cause is the low standard of living of the population, the percentage of those satisfied with their standard of living does not exceed 3% in our country, while in countries where volunteering is the order

of the day, it tends to be 50% or more. Another decisive factor is the level of education and culture. For the time being, Romania does not have a society ready for environmental volunteering.

Yet the war in Ukraine has revealed another side to volunteering. Thousands of people have jumped in to help hundreds of thousands of others displaced by the horrors of war. Human empathy for fellow human beings is much stronger than empathy for nature. Empathy for nature is not part of our culture and education. The gratitude of the man helped manifests itself immediately by charging the volunteer's consciousness mentally and energetically. The help given to nature returns over time, often to future human generations, hence the lack of immediate feelings of gratitude.

Education or non-education and patterns of life direct towards the obsessive idea of material prosperity, making man a self-styled „master of nature”.

But what is our destiny, at least of the minority who think otherwise? Creativity demands freedom, disobedience to dogma, the expression of discontent. We have a duty to awaken individual pride and conscience by including nature in the benchmarks of national pride. The uniqueness of nature in Romania gives us many landmarks for a national identity. But no one tries to awaken national pride through the uniqueness of nature in Romania.

Open, innovative universities can bring about change. The positive ancestry in the spirit of our young people needs to be awakened and guided towards a stronger connection with nature. Remove ignorance, awaken interest in nature.

Author. László Rákosity - Faculty of Biology and Geology, Babeș-Bolyai University, Republicii (Gh. Bîlașcu) 44, 400015, Cluj-Napoca, Romania.